

Module 6. De KiVa-methode voor het voorkomen van pesten

Deze module laat leraren kennismaken met de KiVa-methode, een empirisch onderbouwd anti-pestprogramma dat is ontwikkeld aan de Universiteit van Turku in Finland. Het programma hanteert een schoolbrede aanpak om pesten te voorkomen en aan te pakken door de hele schoolgemeenschap, inclusief leraren, leerlingen en ouders, erbij te betrekken.

Learning Bloom

**Co-funded by
the European Union**

Overzicht van de KiVa-methode

De KiVa-methode onderscheidt zich van traditionele maatregelen tegen pesten door zich niet alleen te richten op directe interventie, maar ook op preventieve educatie die gericht is op het veranderen van de sociale normen die pestgedrag ondersteunen. Onderzoek toont aan dat KiVa zeer effectief is in het terugdringen van pesten en slachtofferschap. Scholen melden een aanzienlijke afname van het aantal pestincidenten na de implementatie van de methode (Kärnä et al., 2011).

Het programma richt zich op het aanpakken van de groepsdynamiek die pesten mogelijk maakt, waarbij de focus verschuift van het uitsluitend straffen van daders naar het empoweren van omstanders om op te komen voor slachtoffers (Garandeau et al., 2014). Deze verschuiving heeft tot doel een omgeving te creëren waarin pesten sociaal onaanvaardbaar is, waardoor de kans dat er incidenten plaatsvinden in de eerste plaats wordt verkleind.

Opleiding van leerkrachten

Rust opvoeders uit met vaardigheden om verschillende vormen van pesten te herkennen, de dynamiek die eraan ten grondslag ligt te begrijpen en effectief in te grijpen. Leraren leren zowel openlijke vormen zoals fysiek geweld en verborgen vormen zoals sociale uitsluiting of cyberpesten (Salmivalli, 2010).

Betrokkenheid van leerlingen

Betrek gestructureerde lessen die zijn ontworpen om empathie, samenwerking en inclusiviteit onder leeftijdsgenoten te bevorderen. Deze interactieve lessen omvatten discussies, rollenspellen en groepsactiviteiten die leerlingen aanmoedigen om kritisch na te denken over hun gedrag en de impact daarvan op anderen (Salmivalli et al., 2011).

Schoolbrede aanpak

Creëer een gedeeld begrip dat pesten onaanvaardbaar is en dat iedereen een rol heeft in het voorkomen ervan. Het programma legt de nadruk op teamwork en ondersteuning door leeftijdsgenoten, en leert leerlingen hoe ze zich kunnen opstellen als verdedigers en bondgenoten van kwetsbare leerlingen.

Wanneer omstanders zich gesterkt voelen en weten hoe ze veilig kunnen ingrijpen, neemt het aantal pesterijen aanzienlijk af (Garandeau et al., 2014). Dit versterkt het idee dat het voorkomen van pesten een collectieve inspanning is en niet alleen de verantwoordelijkheid van leerkrachten of schoolbestuurders.

Praktische toepassingen van de KiVa-methode

Scholen die het KiVa-programma implementeren, melden succesvol gebruik van peer supportgroepen en interactieve discussies om de principes van het programma te versterken. Peer supportgroepen bieden extra hulp aan leerlingen die gepest zijn of risico lopen, waardoor ze in een veilige omgeving over hun ervaringen kunnen praten en strategieën kunnen ontwikkelen om met toekomstige incidenten om te gaan, ondersteund door getrainde begeleiders (Salmivalli et al., 2011).

Interactieve klassikale discussies zijn een andere effectieve strategie die in het KiVa-programma wordt toegepast. Tijdens deze discussies presenteren leerkrachten hypothetische situaties of praktijkvoorbeelden om een dialoog op gang te brengen en leerlingen aan te moedigen hun mening en reacties te delen. Deze methode helpt leerlingen verschillende perspectieven te begrijpen, empathie te ontwikkelen en probleemoplossende vaardigheden te ontwikkelen.

Een leerkracht kan bijvoorbeeld een discussie leiden waarin leerlingen gedragingen identificeren die pesten vormen en brainstormen over hoe omstanders constructief kunnen ingrijpen (Williford et al., 2013).

Deze oefeningen bevorderen een proactieve aanpak van pesten en creëren een gevoel van gedeelde verantwoordelijkheid onder leerlingen.

Bovendien maakt het KiVa-programma gebruik van online bronnen en virtuele hulpmiddelen om leerlingen ook buiten de traditionele lessen om te betrekken. Deze hulpmiddelen omvatten educatieve spelletjes en interactieve activiteiten die de belangrijkste boodschap van het programma versterken en leerlingen in staat stellen om te oefenen met reacties in gesimuleerde pestscenario's (Kärnä et al., 2011).

Deze veelzijdige aanpak zorgt ervoor dat leerlingen niet alleen in theorie leren over het belang van empathie en ondersteuning, maar deze concepten ook in de praktijk toepassen, wat bijdraagt aan een veiligere en meer inclusieve schoolomgeving. De combinatie van persoonlijke activiteiten en digitale hulpmiddelen biedt meerdere aanknopingspunten voor het versterken van anti-pestboodschappen en -vaardigheden.

Gestructureerde lessen in het KiVa-programma

Het geven van lessen in de klas als onderdeel van het KiVa-programma omvat een methodische aanpak die is ontworpen om leerlingen te betrekken en een anti-pesthouding te cultiveren. Effectieve implementatie volgt een duidelijke structuur die de betrokkenheid van leerlingen en de leerresultaten maximaliseert.

Inleiding en het toneel klaarzetten

Begin elke les met een overzicht van het onderwerp en leg duidelijk uit wat de doelstellingen van de les zijn.

Zorg ervoor dat leerlingen het belang van de les begrijpen en het verband met hun dagelijkse schoolleven. Creëer een veilige ruimte door duidelijke basisregels vast te stellen die respect en participatie stimuleren (Kärnä et al., 2011).

Gestructureerde activiteiten en oefeningen

Voer rollenspellen uit waarbij leerlingen verschillende rollen aannemen in een pestscenario, zoals de pester, het slachtoffer en omstanders. Deze oefening helpt leerlingen zich in te leven in verschillende perspectieven en de impact van hun acties te begrijpen (Salmivalli & Poskiparta, 2012). Zorg ervoor dat deze activiteiten gestructureerd en begeleid zijn, zodat ze constructief blijven.

Rollenspel is bijzonder effectief voor het bevorderen van empathie en actief omstandersgedrag. Bij het implementeren van rollenspellen moeten leerkrachten duidelijke scenario's creëren die realistische pest situaties nabootsen die relevant zijn voor de leeftijdsgroep van de leerlingen. De rollen moeten onder de leerlingen worden afgewisseld om hen een breder begrip van verschillende perspectieven te geven, waarbij rekening moet worden gehouden met leerlingen die mogelijk gepest zijn en gevoelig kunnen zijn voor bepaalde rollen.

Na elke oefening is het cruciaal om een nabespreking te houden waarin leerlingen hun gevoelens en observaties kunnen uiten, om zo de emotionele en sociale vaardigheden te versterken die nodig zijn om pesten tegen te gaan. Lessen koppelen aan de praktijk-levenssituaties door te bespreken hoe leerlingen het geleerde kunnen toepassen in hun interacties op school, benadrukt het belang van opkomen voor leeftijdsgenoten en hulp zoeken bij leraren of vertrouwde volwassenen.

Interactieve onderwijstechnieken

Gebruik herkenbare verhalen en scenario's uit het echte leven om discussies onder studenten op gang te brengen. Dit helpt studenten om zich op emotioneel niveau met de leerstof te verbinden, waardoor de leerervaring meer impact heeft. Integreer video's en visuele presentaties die positieve interactie tussen leeftijdsgenoten laten zien en het belang benadrukken van het opkomen tegen pesten (Williford et al., 2013).

Begeleide reflectie

Moedig leerlingen aan om na te denken over wat ze hebben geleerd en op te schrijven of te delen hoe ze de lessen zouden toepassen in praktijksituaties. Dit versterkt hun begrip en helpt hen om anti-peststrategieën te internaliseren (Salmivalli, 2018).

Bemiddeling en monitoring door leeftijdsgenoten

Peer mediation is een integraal onderdeel van de KiVa-methode, waarbij leerlingen worden gestimuleerd om actief deel te nemen aan conflictoplossing en pestenpreventie. Door leerkrachten te trainen in het effectief implementeren en begeleiden van peer mediation kan het effect ervan aanzienlijk worden vergroot.

1 Inzicht in de rol van peer mediators

Peer mediators zijn leerlingen die zijn opgeleid om te helpen bij het oplossen van kleine conflicten en om slachtoffers van pesten te ondersteunen. Leerkrachten moeten eerst de kennis hebben om deze bemiddelaars te selecteren en op te leiden. Selectiecriteria zijn onder meer eigenschappen als empathie, goede communicatieve vaardigheden en het vermogen om neutraal te blijven (Salmivalli & Pozkiparta, 2012).

2 Opleiding van peer mediators

Leerkrachten moeten workshops of trainingssessies organiseren die gericht zijn op actief luisteren, conflictoplossingsvaardigheden en vertrouwelijkheid. Rollenspellen zijn waardevolle hulpmiddelen om bemiddelaars te trainen in het omgaan met verschillende soorten conflictsituaties. Leerkrachten moeten deze oefeningen zelf eerst demonstreren voordat ze de leerlingen erdoorheen begeleiden (Williford et al., 2013).

3 Richtlijnen voor docenten tijdens bemiddeling

Leraren moeten fungeren als facilitators en ondersteuners, en alleen ingrijpen wanneer dat nodig is om ervoor te zorgen dat het proces constructief blijft. Een nabespreking met de peer mediators na afloop van de sessies helpt hen om na te denken over hun ervaringen, hun sterke punten te identificeren en verbeterpunten aan te wijzen (Kärnä et al., 2011).

Strategieën voor continue observatie

Het monitoren van de effectiviteit van peer mediation en algemene anti-pestinspanningen is essentieel voor het behoud van het succes van het KiVa-programma. Leraren moeten regelmatig, onopvallend observeren tijdens ongestructureerde momenten, zoals pauzes en lunchtijd, om potentiële conflicten te identificeren en de aanwezigheid van positieve interactie tussen leeftijdsgenoten te beoordelen. Checklists en observatielogboeken kunnen nuttige hulpmiddelen zijn om gedrag bij te houden en zowel incidenten van pesten als gevallen waarin peer mediators succesvol hebben ingegrepen te noteren (Salmivalli, 2018).

Regelmatige feedback van leerlingen, inclusief degenen die zijn ondersteund door peer mediators, kan waardevolle inzichten opleveren in de impact van het programma. Enquêtes of informele gesprekken kunnen de perceptie van leerlingen en het gevoel van veiligheid in de schoolomgeving peilen. Leerkrachten moeten regelmatig vergaderen met peer mediators om hun ervaringen te bespreken en uitdagingen te delen, zodat ze blijven leren en hun bemiddelingspraktijken blijven verbeteren.

Casestudy's: de KiVa-methode in de praktijk

Casestudy 1: Implementatie van peer mediation op een middelbare school in de stad

Hillcrest Middle School, gelegen in een druk stedelijk gebied, kreeg tijdens de receptie te maken met een toename van verbaal pesten. De school besloot het KiVa-programma te implementeren, met de nadruk op bemiddeling door leeftijdsgenoten.

Implementatie

- Leraren selecteerden 10 leerlingen uit de klassen 6-8 die blijk gaven van leiderschapskwaliteiten en empathie.
- De leerlingen namen deel aan een workshop van twee weken waarin ze leerden omgaan met conflicten, actief luisteren en vertrouwelijkheid.
- Tijdens een conflict tijdens de lunch, waarbij een leerling, Alex, herhaaldelijk werd gepest door medeleerlingen, kwamen twee getrainde bemiddelaars tussenbeide onder toezicht van een leerkracht.
- De bemiddelaars faciliteerden een discussie waarin alle betrokken leerlingen hun standpunten deelden en tot wederzijds begrip kwamen.

Resultaat

De sessie werd afgesloten met de erkenning door de daders van de impact van hun gedrag, en zij kwamen overeen hun gedrag te veranderen. Alex gaf aan zich veiliger en meer gesteund te voelen, terwijl de bemiddelaars meer vertrouwen kregen in hun rol. Leraren merkten de volgende maand minder incidenten op met dezelfde groep.

Casestudy 2: Gestructureerde lessen op een basisschool op het platteland

Pine Valley Elementary, een kleine school in een plattelandsgemeenschap, merkte subtiel pestgedrag op, zoals uitsluiting en het verspreiden van geruchten, onder leerlingen van groep 7. De school besloot om gestructureerde KiVa-lessen op te nemen in het wekelijkse lesrooster.

De klassenleraar introduceerde wekelijkse lessen gericht op empathie en de gevolgen van pesten. Deze omvatten vertelsessies waarin leerlingen persoonlijke ervaringen deelden over hoe ze zich buitengesloten voelden en bespraken hoe ze zich voelden en wat ze anders konden doen. Er werden rollenspellen bedacht waarbij leerlingen de rol speelden van slachtoffers die werden buitengesloten bij spelletjes, terwijl anderen de rol speelden van omstanders en helpers.

Tijdens discussies na afloop van de oefening gaven de leerlingen blijk van een nieuw inzicht in de macht die zij als omstanders hadden om pesten te voorkomen. Uit follow-upobservaties bleek dat leerlingen die aan de rollenspellen hadden deelgenomen, meer bereid waren om anderen bij hun activiteiten te betrekken, en leraren meldden minder gevallen van uitsluiting.

Casestudy 3: Continue monitoring op een middelbare school in een voorstad

Greenfield High School, gelegen in een voorstedelijk gebied, kreeg te maken met sporadische gevallen van cyberpesten die door leerlingen werden gemeld. Leraren besloten om voortdurende observatie en follow-upmaatregelen in te voeren om de effectiviteit van de KiVa-praktijken te monitoren.

Observatiestrategie

De leraren hanteerden een vast observatieschema tijdens risicovolle momenten, zoals tijdens de lunchpauze en tussen de lessen door. Aan de hand van een checklist registreerden ze interacties en signalen van uitsluiting of agressief gedrag.

Feedbackloop

De school heeft een anoniem feedbacksysteem ingevoerd waarmee leerlingen hun ervaringen met peer mediators of pesterijen kunnen melden.

Follow-upvergaderingen

Er werden regelmatig bijeenkomsten gehouden tussen docenten en peer mediators om trends in observaties en resultaten van bemiddeling te bespreken.

Over een periode van een semester bleek uit de verzamelde observatiegegevens en feedback dat het aantal gemelde gevallen van cyberpesten met 30% was afgenomen. Leerlingen gaven aan zich veiliger te voelen en leraren constateerden een verbetering in de relaties tussen leerlingen onderling.

Discussievragen bij de casestudy

1. Welke aspecten van peer mediation waren het meest effectief in casestudy 1, en waarom?
2. Hoe hebben de gestructureerde lessen in casestudy 2 bijgedragen aan een verandering in de perceptie van leerlingen van hun rol bij het voorkomen van pesten?
3. Welke aanvullende controlemaatregelen zou Greenfield High School kunnen overwegen om de effectiviteit van hun KiVa-programma te vergroten?

Deze casestudy's tonen de veelzijdigheid van de KiVa-methode aan in verschillende schoolomgevingen en leeftijdsgroepen. De succesfactoren zijn onder meer een consistente implementatie, aanpassing aan specifieke schoolcontexten en voortdurende monitoring en aanpassing van strategieën op basis van feedback en waargenomen resultaten.

Herstelrecht in de KiVa-methode

Herstelrecht op school heeft tot doel schade te herstellen en het vertrouwen binnen de schoolgemeenschap te herstellen. Het verschuift de focus van straf naar verantwoordelijkheid en begrip, en moedigt leerlingen aan om te leren van hun fouten en hun rol te begrijpen in het handhaven van een positieve gemeenschap (Cornell et al., 2015). Morrison (2013) benadrukt de effectiviteit van herstelgerichte praktijken bij het terugdringen van pesten en het bevorderen van een inclusief schoolklimaat.

In de praktijk van herstelrecht worden daders aangemoedigd om de volledige verantwoordelijkheid voor hun daden te nemen, de veroorzaakte schade te begrijpen en actief te werken aan het herstel ervan. Twee belangrijke methoden om herstelrecht in het KiVa-kader te implementeren zijn herstelcirkels en conferenties.

Herstelcirkels

Herstelcirkels kunnen proactief of reactief zijn en zijn gericht op het opbouwen van relaties en het aanpakken van conflicten.

Vanuit een reactief perspectief brengen ze het slachtoffer, de dader en alle betrokken partijen samen om openlijk te discussiëren over het incident, de impact ervan en mogelijke oplossingen. De cirkel wordt gefaciliteerd door een getrainde docent of peer mediator, en iedereen zit in de cirkel om gelijkheid en gedeelde verantwoordelijkheid te symboliseren.

- Begin met een openingsverklaring die een respectvolle en niet-oordelende toon zet.
- Elke deelnemer deelt zijn of haar gevoelens en perspectief.
- De bemiddelaar zorgt ervoor dat alle stemmen worden gehoord en dat de conversatie constructief blijft (Bradshaw et al., 2014).
- Sluit de sessie af met een overeengekomen plan om het conflict op te lossen en toekomstige incidenten te voorkomen.

Beide benaderingen leggen de nadruk op het herstellen van relaties in plaats van op straffen, waardoor er ruimte ontstaat voor oprecht begrip en gedragsverandering. Door de nadruk te leggen op de veroorzaakte schade in plaats van op het overtreden van regels, helpt herstelrecht studenten empathie te ontwikkelen en verantwoordelijkheid te nemen voor hun daden in een ondersteunende omgeving.

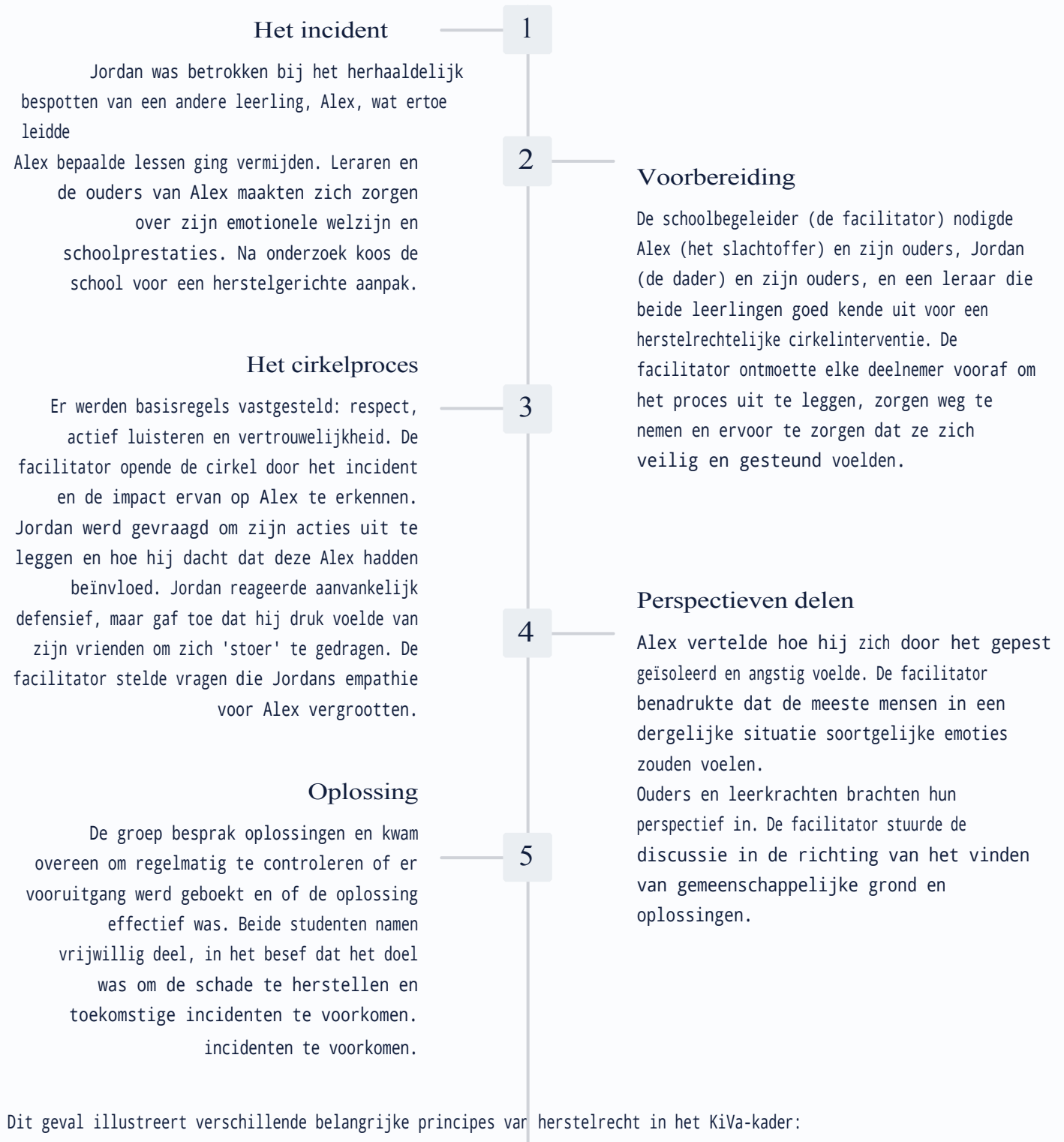
Herstelconferenties

Herstelconferenties zijn meer formele reactieve bijeenkomsten waarbij de pester, het slachtoffer, leraren en ouders betrokken zijn. Conferenties zijn bedoeld om ernstige of herhaalde pesterijen aan te pakken.

- Bereid alle deelnemers voor door vooraf het doel en het verloop van de conferentie te bespreken (inclusief de basisregels).
- Elke deelnemer deelt zijn of haar perspectief, waarbij de nadruk ligt op de impact van de schade.
- Deelnemers bespreken de emotionele, sociale en praktische gevolgen van het incident
- De groep ontwikkelt gezamenlijk een plan om de schade te herstellen en toekomstige problemen te voorkomen

Casestudy: Implementatie van herstelrecht na een incident van pesten

Deze casestudy onderzoekt hoe een school op effectieve wijze herstelrechtprincipes heeft toegepast om een pestincident tussen twee leerlingen, Jordan en Alex, aan te pakken.

- Vrijwillige deelname van alle partijen
- Focus op het begrijpen van de schade in plaats van het toewijzen van schuld
- Ruimte creëren voor authentieke emotionele expressie

Implementatie van de KiVa-methode: belangrijkste leerpunten

Schoolbrede aanpak

De KiVa-methode is het meest effectief wanneer deze wordt geïmplementeerd als een uitgebreid schoolbreed programma waarbij leerkrachten, leerlingen en ouders betrokken zijn. Dit zorgt voor een consistente boodschap dat pesten onaanvaardbaar is en dat iedereen een rol heeft in het voorkomen ervan (Salmivalli et al., 2011).

Ontwikkeling van empathie

Gestructureerde lessen en activiteiten die empathie, samenwerking en inclusiviteit bevorderen, zijn essentieel om de dynamiek tussen leeftijdsgenoten te veranderen die pesten mogelijk maakt. Rollenspellen helpen leerlingen verschillende perspectieven te begrijpen (Williford et al., 2013).

Herstelgerichte praktijken

Herstelrecht verschuift de focus van straf naar verantwoordelijkheid en begrip, waardoor studenten kunnen leren van hun fouten en tegelijkertijd de schade aan relaties kunnen herstellen (Cornell et al., 2015).

Lerarenopleiding

Een goede opleiding geeft leerkrachten de vaardigheden om verschillende vormen van pesten te herkennen en effectief in te grijpen. Inzicht in zowel openlijke als verborgen vormen van pesten is essentieel voor een alomvattende preventie (Salmivalli, 2010).

Bemiddeling door leeftijdsgenoten

Door leerlingen op te leiden tot mediation door leeftijdsgenoten worden ze in staat gesteld om actief deel te nemen aan conflictoplossing en extra ondersteuningssystemen te creëren binnen de schoolgemeenschap (Salmivalli & Poskiparta, 2012).

Continue monitoring

Regelmatige observatie, het verzamelen van feedback en gegevensanalyse zijn essentieel om de effectiviteit van het programma te beoordelen en de nodige aanpassingen door te voeren om positieve resultaten te behouden (Kärnä et al., 2011).

De KiVa-methode betekent een belangrijke vooruitgang in de preventie van pesten door zich te richten op de sociale dynamiek die pesten mogelijk maakt, in plaats van zich uitsluitend te concentreren op individuele daders en slachtoffers. Door omstanders mondiger te maken, empathie te ontwikkelen en verantwoordelijkheid te creëren door middel van herstelgerichte praktijken, kunnen scholen een omgeving creëren waarin pesten sociaal onaanvaardbaar wordt.

Onderzoek toont consequent de effectiviteit van deze aanpak aan, waarbij scholen na implementatie een aanzienlijke afname van het aantal pestincidenten melden. De casestudy's die in dit document worden gepresenteerd, illustreren hoe de KiVa-methode kan worden aangepast aan verschillende schoolcontexten met behoud van de kernprincipes.